

JAZYKOVÁ POLITIKA

Európska únia (EÚ) v rámci svojho úsilia podporovať mobilitu a medzikultúrne porozumenie určila učenie sa jazykov za dôležitú prioritu a financuje v tejto oblasti mnoho programov a projektov. EÚ považuje viacjazyčnosť za dôležitý prvok konkurencieschopnosti Európy. Jedným z cieľov jazykovej politiky EÚ je preto dosiahnuť, aby každý európsky občan ovládal okrem svojho materinského jazyka ďalšie dva jazyky.

PRÁVNY ZÁKLAD

V Európe je jazyková rozmanitosť súčasťou bežného života. Jazyky sú neoddeliteľnou súčasťou európskej identity a najbezprostrednejším prejavom kultúry. V EÚ, ktorej mottom je „zjednotení v rozmanitosti“, je schopnosť jednotlivcov, organizácií i firiem komunikovať v niekoľkých jazykoch dôležitým prvkom. Jazyky majú zásadný význam aj z hľadiska rešpektovania kultúrnej a jazykovej rozmanitosti v EÚ.

Rešpektovanie jazykovej rozmanitosti je základnou hodnotou EÚ rovnako ako rešpektovanie práv jednotlivca a otvorenosť voči iným kultúram. Táto skutočnosť je začlenená do preambuly Zmluvy o Európskej únii, v ktorej sa uvádza: „čerpajúc inšpiráciu z kultúrneho, náboženského a humanistického dedičstva Európy [...]...a potvrdzujúc oddanosť princípom slobody, demokracie, rešpektovania ľudských práv“. V článku 2 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) sa veľký dôraz kladie na rešpektovanie ľudských práv a nediskrimináciu, zatiaľ čo v článku 3 sa stanovuje, že EÚ „rešpektuje svoju bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť“. V článku 165 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sa zdôrazňuje, že „činnosť Únie sa zameriava na rozvoj európskej dimenzie vo vzdelávaní, najmä výučbou a šírením jazykov členských štátov“ pri plnom rešpektovaní kultúrnej a jazykovej rozmanitosti (článok 165 ods. 1 ZFEÚ).

Aj v Charte základných práv EÚ, prijatej v roku 2000, ktorá je podľa Lisabonskej zmluvy právne záväzná, sa zakazuje diskriminácia z dôvodu jazyka (článok 21) a Únii sa ukladá povinnosť rešpektovať jazykovú rozmanitosť (článok 22).

Prvé nariadenie z roku 1958 o používaní jazykov v Európskom hospodárskom spoločenstve^[1] bolo pozmenené v nadväznosti na jednotlivé pristúpenia k EÚ a spolu s článkom 55 ods. 1 Zmluvy o EÚ sa ním vymedzujú úradné jazyky Únie^[2]. Každý občan EÚ sa môže písomne obrátiť na ktorúkoľvek inštitúciu alebo orgán EÚ v niektorom

[1]Ú. v. EÚ L 17, 6.10.1958, s. 385..

[2]Medzi 24 úradných jazykov EÚ patria: angličtina, bulharčina, čeština, dánčina, estónčina, fínčina, francúzština, gréčtina, holandčina, chorvátčina, írčina, litovčina, lotyščina, maďarčina, maltčina, nemčina, poľština, portugálčina, rumunčina, slovenčina, slovinčina, španielčina, švédčina a taliančina.

z týchto jazykov a má právo na odpoveď v tom istom jazyku, v súlade s článkom 24 ZFEÚ.

CIELE

Jazyková politika EÚ je založená na rešpektovaní jazykovej rozmanitosti vo všetkých členských štátoch a na vytváraní medzikultúrneho dialógu v celej EÚ. EÚ s cieľom uviesť do praxe vzájomný rešpekt podporuje výučbu a štúdium cudzích jazykov a mobilitu všetkých občanov prostredníctvom určených programov vzdelávania a odbornej prípravy. Ovládanie cudzích jazykov sa vníma ako jedna zo základných zručností, ktorú si musia osvojiť všetci občania EÚ, aby zlepšili svoje šance na vzdelávanie a zamestnanie. EÚ tiež spolupracuje s členskými štátmi pri ochrane menšín, a to na základe Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov Rady Európy.

Komisia vo svojom príspevku na sociálnom samite, ktorý sa konal 17. novembra 2017 v Göteborgu, vytýčila myšlienku európskeho vzdelávacieho priestoru, kde by sa ľudia do roku 2025 „bežne okrem materčiny dohovorili dvomi ďalšími jazykmi“ (COM(2017)0673). V nadväznosti na samit Komisia uverejnila návrh odporúčania Rady týkajúceho sa komplexného prístupu k výučbe a učeni sa jazykov (COM(2018)0272).

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

A. Rozvoj politiky a podpora výskumu v oblasti jazykov

1. Porovnateľnosť údajov o jazykovej kompetencii

V roku 2005 Komisia uverejnila oznámenie Európskemu parlamentu a Rade o európskom indikátore jazykovej kompetencie ([COM\(2005\)0356](#)), nástroji na meranie celkovej jazykovej kompetencie vo všetkých členských štátoch. Príslušný rámec bol stanovený v oznámení Komisie prijatom 13. apríla 2007 ([COM\(2007\)0184](#)). Ako uvádza Komisia vo svojom oznámení z roku 2005, účelom indikátora je zmerať celkovú cudzojazyčnú kompetenciu vo všetkých členských štátoch. Tento indikátor tiež pomôže zistiť, či fungujú opatrenia prijaté na dosiahnutie schémy „materinský jazyk + dva“, a to vďaka porovnateľným údajom o jazykovej kompetencii vo všetkých členských štátoch. Bol zriadený poradný výbor, ktorý v prvom prieskume v roku 2011 priniesol výsledky poukazujúce na potrebu lepšieho vykonávania stratégie výučby jazykov v školách.

2. ECML a Mercator

EÚ podporuje dve centrá jazykového výskumu, Európske centrum moderných jazykov (ECML) a Európske výskumné centrum pre viacjazyčnosť a jazykové vzdelávanie (Mercator). ECML podporuje excelentnosť a inovácie vo výučbe jazykov a pomáha Európanom učiť sa jazyky efektívnejším spôsobom. Jeho hlavným cieľom je pomôcť členským štátom pri zavádzaní účinných stratégií výučby jazykov, a to zameraním sa na učenie sa a výučbu jazykov, podporovať dialóg a výmenu osvedčených postupov a podporovať siete a výskumné projekty týkajúce sa programu. Mercator je súčasťou siete piatich výskumných a dokumentačných centier špecializujúcich sa na regionálne a menšinové jazyky v rámci Európskej únie.

3. Európske magisterské štúdium prekladateľstva

Európske magisterské štúdium prekladateľstva (EMT) je značkou kvality univerzitných prekladateľských programov, ktoré spĺňajú stanovené odborné a trhové požiadavky. Hlavným cieľom EMT je zlepšovať kvalitu prípravy prekladateľov a povzbudiť vysoko kvalifikovaných ľudí, aby sa zamestnali v EÚ. Cieľom EMT je zlepšovať postavenie prekladateľskej profesie v EÚ.

B. Akčné programy

1. Program Erasmus+

[Erasmus+](#) je program EÚ pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport na roky 2014 až 2020. Jedným z osobitných cieľov tohto programu je podpora jazykového vzdelávania a jazykovej rozmanitosti. V [sprievodcovi programom Erasmus+ na rok 2019](#) sa uvádza, že "zavedené možnosti ponúkajúce jazykovú podporu majú slúžiť na to, aby sa zvýšila účinnosť a efektívnosť mobility a zlepšila výkonnosť pri učení, čím majú prispieť k plneniu osobitného cieľa programu" (s. 9). [Jazyková podpora účastníkom mobility](#) sa poskytuje prostredníctvom online jazykovej podpory Erasmus+ s cieľom pomôcť im naučiť sa jazyk hostiteľskej krajiny. Erasmus + tiež podporuje spoluprácu v oblasti inovácie a výmeny najlepších postupov prostredníctvom partnerstiev v oblasti výučby a učenia sa jazykov. Okrem toho možno finančné prostriedky na jazykovú podporu poskytnúť v prípade potreby aj príjemcom partnerstiev, ktorí organizujú dlhodobé činnosti odbornej prípravy a výučby pre zamestnancov, osoby pracujúce s mládežou a vzdelávajúce sa osoby. Z programu Erasmus+ sa každý rok financujú aj mnohé projekty na podporu výučby a učenia sa posunkového jazyka a na podporu informovanosti o jazykovej rozmanitosti a ochrane menšinových jazykov.

[Návrh Komisie](#) na nadväzujúci program (2021 – 2027) bol uverejnený v máji 2018 ([COM\(2018\)0367](#)) v nadväznosti na samit, ktorý sa konal v roku 2017 v Göteborgu. Cieľom návrhu je zlepšiť učenie sa jazykov, najmä prostredníctvom rozšíreného využívania online nástrojov. V rámci kľúčovej akcie 1 bude podporovať „možnosti jazykového vzdelávania vrátane tých, ktorými sa podporujú činnosti v oblasti mobility“.

2. Program Tvorivá Európa

V rámci programu Kreatívna Európa sa poskytuje pomoc na preklad kníh a rukopisov v rámci [podprogramu Kultúra](#).

3. Európsky deň jazykov

EÚ a Rada Európy sa na základe veľkého úspechu Európskeho roka jazykov v roku 2001 rozhodli sláviť každý rok 26. septembra Európsky deň jazykov, a to formou rôznych podujatí na podporu jazykového vzdelávania v celej EÚ. Cieľom tejto akcie je zvyšovať povedomie občanov o mnohých jazykoch, ktorými sa hovorí v Európe, a podnecovať ich k tomu, aby sa učili jazyky.

4. Európska značka pre jazyky

[Európska značka pre jazyky](#) je ocenenie Komisie navrhnuté s cieľom podporiť nové iniciatívy v oblasti výučby a učenia sa jazykov, oceniť nové metódy výučby jazykov a zvýšiť povedomie o regionálnych a menšinových jazykoch. Ocenenie sa udeľuje

projektom zo zúčastnených krajín za najinovatívnejší projekt v oblasti štúdia jazykov, osobe, ktorá dosiahla najväčší pokrok v štúdiu cudzích jazykov, a najlepšiemu učiteľovi/ učiteľke cudzích jazykov.

5. Súťaž pre mladých prekladateľov Juvenes Translatores

Komisia každoročne udeľuje cenu „Juvenes Translatores“ za najlepší preklad 17-ročného študenta v každom členskom štáte. Študenti si môžu zvoliť preklad z a do ktoréhokoľvek úradného jazyka Európskej únie.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

A. Jazyková rozmanitosť

V prvom rade treba poznamenať, že Európsky parlament prijal politiku plnej viacjazyčnosti, čo znamená, že všetky jazyky EÚ sú rovnako dôležité. Všetky parlamentné dokumenty sa prekladajú do všetkých úradných jazykov a každý poslanec Európskeho parlamentu má právo vyjadrovať sa v jazyku podľa vlastného výberu.

Európsky parlament vo svojom uznesení z 24. marca 2009 o viacjazyčnosti: devíza pre Európu a spoločný záväzok^[3], opätovne vyjadril svoju podporu politikám EÚ v oblasti viacjazyčnosti a vyzval Komisiu, aby vypracovala opatrenia zamerané na podporu jazykovej rozmanitosti.

Európsky parlament prijal 28. marca 2019 program Kreatívna Európa na obdobie 2021 – 2027^[4]. V článku, ktorý je zameraný na ciele programu, zdôrazňuje potrebu zohľadniť „osobitosti rôznych krajín vrátane konkrétnej geografickej alebo jazykovej situácie v jednotlivých krajinách alebo regiónoch“. Doplnil aj osobitné ustanovenie o podpore titulkovania, dabingu a zvukového opisu európskeho audiovizuálneho obsahu s cieľom podporiť „medzinárodný predaj a obeh inonárodných európskych diel na všetkých platformách“.

V roku 2018 pracoval Výbor Európskeho parlamentu pre kultúru a vzdelávanie na iniciatívnej správe s názvom Rovnosť jazykov v digitálnom veku – smerom k projektu Ľudský jazyk, a to na základe [štúdie](#) s rovnakým názvom, ktorá bola vypracovaná na žiadosť Panelu Parlamentu pre vyhodnocovanie vedeckých a technologických alternatív. Na plenárnej schôdzi 11. septembra 2018 bolo prijaté uznesenie o rovnosti jazykov v digitálnom veku^[5]. V tomto uznesení Parlament vyzval Komisiu, aby posúdila najvhodnejší spôsob zabezpečenia jazykovej rovnosti v digitálnom veku a vypracovala silnú a koordinovanú stratégiu pre viacjazyčný jednotný digitálny trh. Európsky parlament od roku 2007 každoročne udeľuje [Filmovú cenu LUX](#). Táto cena zahŕňa titulkovanie troch filmov, ktoré postúpia do finále, v 24 úradných jazykoch Európskej únie.

B. Podpora menšinových jazykov

Európsky parlament prijal 23. novembra 2016 uznesenie o posunkovej reči a profesionálnych tlmočníkoch posunkovej reči^[6]. Jeho cieľom bolo zdôrazniť,

[3]Ú. v. EÚ C 117E, 6.5.2010, s. 59.

[4]Prijaté texty, P8_TA(2019)0323.

[5]Prijaté texty, P8_TA(2018)0332.

[6]Ú. v. EÚ C 224, 27.6.2018, s. 68..

že nepočujúci, hluchoslepí a nedoslýchaví občania musia mať rovnaký prístup k informáciám a komunikácii ako ostatní, a to formou tlmočenia posunkovej reči, titulkovania, prevádzania zvukového záznamu na text a/alebo alternatívnych spôsobov komunikácie vrátane tlmočnickov hovoreného jazyka. V uznesení sa tiež privítala skutočnosť, že inštitúcie EÚ už zabezpečujú dostupnosť verejných podujatí a schôdzí výborov.

Európsky parlament prijal v roku 2013 uznesenie o ohrozených európskych jazykoch a jazykovej rozmanitosti v Európskej únii^[7], v ktorom vyzýva členské štáty, aby venovali väčšiu pozornosť ohrozeným európskym jazykom a aby sa zaviazali k ochrane a podpore jedinečnej rozmanitosti jazykového a kultúrneho dedičstva Únie. Štúdia na tému Menšinové jazyky a vzdelávanie:

najlepšie postupy a úskalia, ktorá bola vypracovaná v mene Výboru Európskeho parlamentu pre kultúru a vzdelávanie a uverejnená začiatkom roka 2017, skúma situáciu menšinových jazykov vo vzdelávaní v 13 prípadových štúdiách.

Dňa 7. februára 2018 schválil Európsky parlament uznesenie o ochrane a nediskriminácii menšín v členských štátoch EÚ^[8]. Nabáda v ňom členské štáty, aby zabezpečili dodržiavanie práva na používanie jazyka menšín a chránili jazykovú rozmanitosť v Únii. Zasadzuje sa za dodržiavanie jazykových práv v komunitách, ktoré majú viac ako jeden úradný jazyk, a vyzýva Komisiu, aby posilnila podporu vyučovania a používania regionálnych a menšinových jazykov.

Pierre Hériard
05/2019

[7]Ú. v. EÚ C 93, 9.3.2016, s. 52.

[8]Ú. v. EÚ C 463, 21.12.2018, s. 21.

